

ביאור נשגב של ה"חתם סופר" זי"ע

הקשר הנפלא בין חצי התורה בתיבות "דרש דרש משה" ובין חצי התורה באותיות אות ו' של "גחון"

רגליו של הנחש והוא הולך על גחון, וכמו שפירש רש"י: "הולך על גחון, זה נחש, ולשון גחון שחייה, שהולך שח ונופל על מעיו", אם כן מהו הענין שחצי התורה הוא באות ו' של "הולך כל גחון", כדי לרמז על הנחש שהיה צריך להיות שותף לסייע לאדם לעסוק בתורה.

**"אני אמרתי יהלך בקומה זקופה
עכשיו על גחוני ילך"**

על כן כעבדא קמיה מאריה אמרתי אקום ואשנה פרק זה לברר מקחו של צדיק, ונקדים מה שקילל הקב"ה את הנחש הקדמוני אחרי שפיתה את אדם וחווה לאכול מעץ הדעת, כמו שכתוב (בראשית ג-ד): "ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך".

ופירש רש"י: "על גחונך תלך, רגליים היו לו ונקצצו". ומקור הדבר בגמרא (סוטה ט:): "וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה שבידו נטלוהו ממנו, אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה, ועכשיו ארור הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה, אני אמרתי יהלך בקומה זקופה, עכשיו על גחוני ילך".

ומצינו במדרש כי לפני החטא היה הנחש גבוה כגמל (ב"ר יט-א): "רבי שמעון בן אלעזר אמר כגמל היה, טובה גדולה חסר העולם, שאלמלא כן היה אדם משלח פרגמטיא [סחורה] בידו והיה הולך ובא". וכן מבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק יג) כי לפני החטא היה הנחש גבוה "כמין גמל", ורכב עליו הס"מ הוא היצר הרע כדי לסייע לו להפיל את אדם וחווה ברשתו: "והיה סמאל שר גדול בשמים... מה עשה סמאל, לקח כת שלו וירד וראה כל הבריות שברא הקב"ה בעולמו, ולא מצא בהם חכם להרע כנחש שנאמר (שם ג-א) והנחש היה ערום, והיה דמותו כמין גמל ועלה ורכב עליו".

והנה מדברות קדשו של ה"חתם סופר" הנ"ל למדנו הטעם שהעניש הקב"ה את הנחש דוקא

**הנחש נברא עם ארבע רגליים כגמל
כדי לשמש את האדם העוסק בתורה**

פתח דברינו יאיר במה שמצינו ביאור נשגב במשנתו הטהורה של מרן ה"חתם סופר" זי"ע ב"תורת משה" בפרשתנו, על הקשר הנפלא בין מחצית התורה בתיבות בשתי התיבות "דרש דרש", ומחצית התורה באותיות באות ו' של "גחון". והנה הם דבריו הקדושים על הפסוק: "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף".

"דרש דרש משה, חצי התורה בתיבות, וי"ו דהולך על גחון חצי התורה באותיות. יש לרמוז על מה שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין נט:): חבל על שמש גדול, כוונתם אילו לא נתקלל העולם, היו כל אנשי העולם עובדים ה' בגן עדן כאדם הראשון, וצרכיהם היו נעשים על ידי ס"ם וכת דיליה ונחש וכדומה, כשמעון אחי עזריא (ויק"ר כה-ב), והיו הם כזבולון עם יששכר, והיינו חציו של התורה [באותיות של הולך על גחון].

אך משנתקלקל והם משטינים ומבלבלים, אזי על ידי פלפול התורה מוציאים הקליפות מן הקדושה כידוע, והיינו חציו של תורה [בתיבות של דרש דרש משה]. וידוע [מה שכתב הרמב"ן בהקדמתו על התורה] דקודם העולם היתה התורה לפניו יתברך שמו באותיות ולא בתיבות, והיה אז חציו גחון שהוא הנחש, ואחר כך כשנכתבה בתיבות וכבר קלקל הנחש, ונתערב בתוך התורה דברים שצריכים דרש, והיה מן אז חצי התורה בתיבות דרש דרש משה, והיינו דרשות התורה ופלפולים".

והנה ה"חתם סופר" גילה לנו כדרכו בקודש בקיצור דברים עמוקים, אמנם דבריו הקדושים צריכים ביאור רחב, ובפרט מה שאמר כי חצי התורה באותיות הוא באות ו' של "גחון", לרמז שהנחש ההולך על גחון והס"מ היו צריכים להיות שותפים לסייע לאדם לעסוק בתורה בבחינת השותפות של יששכר וזבולון, שהרי בפסוק כתוב "כל הולך על גחון", שזה נאמר אחרי שכבר נקצצו

בפרשתנו פרשת שמיני דבר בעתו מה טוב להתבונן, על מה שזימן הקב"ה נותן התורה בפרשה זו לפונדק אחד התחלקות התורה לשני חצאים הן בתיבות והן באותיות, כי במקרא שכתוב (ויקרא יט-ז): "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף", שתי התיבות "דרש דרש" הן מחצית התורה בתיבות, "דרש" הראשון הוא סיום המחצית הראשונה של תיבות התורה, "דרש" השני הוא התחלת המחצית השנייה של תיבות התורה. ואילו במקרא שפירט הכתוב את הסימן של השרצים האסורים באכילה שאחד מהם הוא (שם יא-מב): "כל הולך על גחון", האות ו' של "גחון" היא מחצית התורה באותיות, וזהו הטעם שנמסר במסורה לכתוב את האות ו' של "גחון" גדולה.

מקור דבר זה הוא במה ששינינו בגמרא (קידושין ל:): "לפיכך נקראו ראשונים סופרים, שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון חציין של אותיות של ספר תורה, דרש דרש חציין של תיבות". וכן מבואר במסכת סופרים (פ"ט מ"ב): "וי"ו דגחון צריך להיות זקוף [כלומר גדול] שהיא חצי אותיות של תורה, דרש דרש חצי תיבות של תורה, דרש בסוף שיטה, דרש בראש שיטה". פירוש, "דרש" הראשון צריך לכתוב בסוף השורה, כדי לרמז ששם מסתיים החצי הראשון של ספר התורה, ואת "דרש" השני צריך לכתוב בתחילת השורה הבאה, כדי לרמז ששם מתחיל החצי השני של התורה.

ממה שהכתירו חכמינו ז"ל את הראשונים בתואר "סופרים", על שם שטרחו לספור את האותיות והתיבות כדי לקבוע המקום המדויק של מחצית התורה בתיבות ובאותיות, אנו יכולים ללמוד שיש חשיבות גדולה בידיעה זו, וצריך ביאור להבין המשמעות העמוקה במה שקבע הקב"ה בפרשה זו מחצית התורה בתיבות בשתי התיבות "דרש דרש", ומחצית התורה באותיות באות ו' של "גחון". זאת ועוד צריך ביאור, מהו הענין שמחצית התורה באותיות היא דוקא באות ו', ומהו הענין שמחצית התורה בתיבות היא בכפל הלשון של "דרש דרש משה".

אות ו' היא רמז על זבולון השבט השישי שהיא בבחינת וי' החיבור אל שבט יששכר

בהורמנותא של מרן ה"חתם סופר" זי"ע נראה לבאר לפי המצב של צירופי אותיות של שמות הקדושים לפני שנקצצו רגליו של הנחש בבחינת "הולך על גחון", מדוע היה אז אמצע התורה באות ו' של "גחון", זאת ועוד, מה בא הרמז ללמד אותנו עתה שכבר נקצצו רגליו של הנחש, באות ו' של "גחון" שהיא חצי התורה.

ויש לומר הרמז בזה על שבט זבולון שהיה הבן השישי שנולד ליעקב אבינו מתוך י"ב השבטים: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, זבולון, והענין בזה על פי כלל גדול שהביא רש"י (בראשית יז-ט): "וי' מוסיף על ענין ראשון", נמצא כי האות ו' היא אות החיבור למקדם לו, ולפי זה יש לומר שסיבב הקב"ה שזבולון נולד כבן השישי מיד אחרי יששכר עמוד התורה, כדי לרמז בכך שתפקידו של זבולון הוא להיות בבחינת וי' החיבור המוסיף על ענין ראשון יששכר עמוד התורה שקדם לו.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין הטעם שהאות ו' של "גחון" הוא חצי התורה באותיות, לרמז שתכלית הבריאה היתה שיתחבר הנחש עם אדם בבחינת אות ו' החיבור, לסייע לו לעסוק בתורה ובעבודת ה' על ידי שישתמש ברגליו לרוץ ולמלא את כל צרכיהם, ואם היה עושה כן לא היה לנו צירופי התיבות של "כל הולך על גחון", אלא צירופי שמות הקדושים המסייעים לנחש ומלא את תפקידו כראוי.

אולם מאחר שהנחש הקדמוני יחד עם הס"מ בגדו בתפקידם, ובמקום לסייע לאדם לעסוק בתורה ובעבודת ה' פיתה אותו ואת חוה לאכול מעץ הדעת, ועל ידי זה נקצצו רגליו ונעשה מזה צירופי התיבות של אחד מסימני הטומאה של שרצים "כל הולך על גחון", מעתה קיבל הרמז של האות ו' בתיבת "גחון" משמעות אחרת.

והרמז בזה כי אחרי שאיבדו ישראל שמש טוב בקציצת רגלי הנחש שהולך על גחון, התפקיד הקדוש המוטל על כל אלו שיש להם היכולת להיות מתומכי התורה בבחינת זבולון השישי בשבטים, שיהיה בבחינת אות ו' החיבור להתחבר עם יששכר, שעל כך רומזת האות ו' של "הולך על גחון", שצריך זבולון למלא את התפקיד של הנחש שקיצצו את רגליו, משום שלא רצה להשתמש עם רגליו לסייע לאדם לעסוק בתורה.

יומתק לבאר בזה מה שכתוב בדגלי ישראל (במדבר ב-ז): "מטה זבולון ונשיא לבני זבולון אליאב בן חלון". ודקדק "בעל הטורים" מדוע אצל

אות ו' של גחון היא רמז על תומכי התורה
שהם בבחינת זבולון בן ו' של יעקב אבינו

תפקידו של זבולון להיות בבחינת ו' החיבור
להתחבר עם יששכר עמוד התורה שנולד לפניו

זוהר הקדוש: הנחש הקדמוני שקצצו רגליו
גזול ח"ו מהקדושה את "רגלי יעקב" שאינם תומכים בתורה

דרשות מהרא"ל: "ויען השטן... משובט בארץ ומהתהלך בה"
השטן מקבל רגליים ללכת מאלו שלא תמכו בתורה

נמצא לפי זה כי בשורש התורה בצירופי אותיות לפני שנברא העולם, שלא היה כתוב בה "אדם כי ימות באהל" בפסוק התיבות כפי שהוא לפנינו, אלא כמו שכתב הרמב"ן שצירופי האותיות היו מסודרים בלי פיסוק התיבות, שהם השמות הקדושים המסוגלים לכל הטוב שבעולם, לא היה שייך ענין המיתה ושאר המחלות.

לכן אם אדם הראשון לא היה חוטא היה באמת חי לעולם, כי היינו זוכים לקבל את התורה בצירופים אלו שלא נזכר בהם ענין המיתה ושאר המחלות, אלא שאחרי שחטא ואכל מעץ הדעת ונגזרה עליו מיתה, סידר הקב"ה את פיסוק התיבות שבתורה כפי שהיא מסודרת לפנינו, שנזכר בצירופים אלו המיתה ושאר העונשים כדי לכפר על החטא.

מה נפלא לרמז ענין זה במה שכתוב "זאת התורה אדם כי ימות באהל", בכך רמז לנו הקב"ה תירוץ על קושיית רבי יהודה, איך היה כתוב בתורה ענין המיתה לפני שחטא אדם הראשון, הלא יתכן שלא היה חוטא ולא היה מת. לכן כדי לתרץ קושיא זו אומר הקב"ה: "זאת התורה", רק בזאת התורה כפי שהיא לפנינו כתוב "אדם כי ימות באהל", אבל בשורש התורה לפני בריאת העולם היו רק צירופי שמות בלי פיסוק תיבות.

מעתה יאירו עינינו להבין הביאור של ה"חתם סופר", על ענין חצי התורה באותיות באות ו' של "כל הולך על גחון", כי בצירופי האותיות שהיו בתורה לפני חטא עץ הדעת, לא היה פיסוק התיבות באופן זה של הנחש ההולך על גחון, כי עדיין היה אפשר שיהיו לו רגליים לשמש את האדם, ואז צירופי האותיות לא היו באופן זה של "הולך על גחון", אלא צירופי אותיות אחרים של השמות הקדושים.

ונראה ברור כי הבעש"ט בתירוץ התכוון לדברי הרמב"ן (הקדמה על התורה), שכתב גילוי נפלא בענין צירופי האותיות שבתורה שהיו כתובות לפני הקב"ה באש שחורה על גבי אש לבנה, הנה הדברים בלשון קדשו:

"עוד יש בידינו קבלה של אמת (זוהר הקדוש יתרו פז. ויקרא יג): כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחר, כאילו תחשוב על דרך משל כי פסוק בראשית יתחלק לתיבות אחרות, כגון בראש יתברא אלקים, וכל התורה כן מלבד צירופיהם וגימטריאותיהם של שמות..."

ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה בענין הזה שהזכרנו היה, שהיתה הכתיבה רצופה בלי הפסק תיבות, והיה אפשר קריאתה שתקרא על דרך השמות, ותקרא [גם כן] על דרך קריאתנו בענין התורה והמצוה, וניתנה למשה רבינו על דרך חילוק קריאת המצוה [בהפסק התיבות], ונמסר לו על פה קריאתה בשמות."

"זאת התורה" בצירופים שלפנינו כתוב "אדם כי ימות באהל"

הנה מה טוב ומה נעים להבין לפי זה מה שתירץ הבעש"ט הקדוש, על פי מה שמבאר במדרש (ב"ר א-א): "היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם". וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה אסא): "כד ברא קוב"ה עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא". פירוש: "כשבא הקב"ה את העולם הסתכל בתורה וברא את העולם".

נשכיל להבין מזה שכל מה שנברא בעולם הוא רק בכח אותיות התורה שהקב"ה הסתכל בהן וברא בהן את העולם, וכן מה שיש בעולם מיתה הוא משום שענין המיתה נזכר בתורה "ביום אכלך ממנו מות תמות", וכן כל המחלות שיש בעולם הוא משום שנזכרו בתורה בתוכחות ועונשים שבפרשת בחוקותי ופרשת כי תבוא.

התורה "דרש דרש משה", שעל ידי כח הפלפול שורפים את החיצונים.

"דרש דרש משה" בכפל לשון אחד ליששכר ואחד לזבולון

ונראה להוסיף תבלין לבאר לפי זה הטעם שרמז לנו הקב"ה בפרשה זו חצי התורה בתיבות בשתי התיבות "דרש דרש משה" בכפל לשון, על פי מה שנפסק להלכה בשלחן ערוך (י"ד הלכות תלמוד תורה סימן רמ"ו ס"א):

"כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן גדול, אפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר (יהושע א-ח) והגית בו יומם ולילה, ומי שאי אפשר לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד, או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים". והוסיף על זה הרמ"א בהגה: "ותחשב לו כאילו לומד בעצמו, ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה, והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו בשכר".

לפי זה יש לומר כי זהו רמז במה שכפל הכתוב לומר "דרש דרש משה", ללמדנו שהעוסק בתורה שנקרא "משה", כמו שמצינו בגמרא (שבת קא: סוכה לט: ביצה לח:) שנהגו חכמי התורה לומר זה לזה: "משה שפיר קאמרת", צריך לכוון לדרוש בתורה כפול דהיינו בשביל עצמו וגם בשביל זבולון שיש לו חלק בתורתו.

נמצא לפי זה כי שני הרמזים על מחצית התורה בתיבות "דרש דרש משה", ועל מחצית התורה באותיות באות ו' של הולך כל גחון" עולים בקנה אחד כפתור ופרח, ללמדנו על השותפות הנפלאה של תומכי התורה שהם בבחינת זבולון הבן השישי של השבטים, שתפקידם בקודש להתחבר בבחינת אות ו' החיבור עם יששכר עמוד התורה, כדי שיהיה להם חלק בתורתו של יששכר בבחינת "דרש דרש משה", ובזכות זה יתקיים בנו גם המשך הכתוב "והנה שורף", כמו שפירש ב"דגל מחנה אפרים": "והנה שורף, שעל ידי זה נשרפין ונבטלין כל השעירים והקליפות". ועל ידי זה נזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

פלפול התורה שורף את המקטרגים והמשחיתים שנבראו מהחטאים

בדרך המלך נלך לבאר מה שהוסיף ה"חתם סופר" לבאר לפי זה ענין חצי התורה בתיבות בשתי התיבות של "דרש דרש משה", בלשון קדשו: "אך משנתקלקל [הנחש והס"מ] והם משטינים ומבלבלים, אזי על ידי פלפול התורה מוציאים הקליפות מן הקדושה כידוע, והיינו חציו של תורה", על פי מה שכתב ב"דגל מחנה אפרים" לפרש בפרשתנו פסוק זה: "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף",

"יש לומר בדרך רמז, כי איתא בכתבי האריז"ל כי בלימוד הלכה בכ"ד קישוטי הכלה על ידי שמקשין ומפרקין, וזוהו משברין הקליפות וכו' עיין שם. וזה יש לומר שמרומז בפסוק, ואת שעיר היינו מלשון (ישעיה יג-כא) ושעירים ירקדו שם, היינו הקליפות, דרש דרש, היינו על ידי שדורשים התורה, משה, בבחינת דעת, והנה שורף, שעל ידי זה נשרפין ונבטלין כל השעירים והקליפות".

ביאור דבריו הקדושים על פי מה שהעיד רבינו חיים וויטאל זצ"ל ב"שער המצות" (פרשת ואתחנן) על דרך הלימוד של מורו ורבו האריז"ל:

"גם בענין עסק ההלכה בעיון עם החבירים, ראיתי למורי זלה"ה מתגבר כארי בכח בעת שהיה עוסק בהלכה, עד שהיה נלאה ומזיע זיעה גדולה, ושאלתי את פיו מדוע טורח כל כך, והשיב לי כי הנה העיון לשבר הקליפות, שהם הקושיא שיש בהלכה ההיא שאין מניחים לאדם להבין אותה.

ולכן צריך האדם לטרוח ולהתיש כוחו אז, כי לכן נקראת התורה תושיה שמתשת כוחו של העוסק בה, ולכן ראוי לטרוח ולהתיש כוחו בהיותו עוסק בהלכה. גם בענין פלפול ועיון ההלכה היה מורי זלה"ה אומר, כי תכלית העיון הוא לשבר הקליפות שהם הקושיא, כי הם גרמו לאותם הקושיא שהם בהלכה, שלא יובנו תירוציהם כי אם בקושי ובדוחק גדול כנודע".

לפי זה נראה כי לכך נתכוון ה"חתם סופר" באומרו "אך משנתקלקל [הנחש והס"מ] והם משטינים ומבלבלים, אזי על ידי פלפול התורה מוציאים הקליפות מן הקדושה כידוע, והיינו חציו של תורה", פירוש, כי חציו של תורה היא נקודת

זבולון לא נאמר "ומטה" כדרך שנזכר אצל שאר השבטים, וביאר בלשון קדשו:

"מטה זבולון, ולא אמר 'ומטה' כדרך שאומר באחרים, לפי שזבולון היה מפרנס ליששכר, וראיתי בתנחומא [לא נמצא לפנינו] הטעם שלא אמר ומטה בזבולון כמו שאמר בכולן, ללמדך שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא ונותן לתוך פיו של יששכר, לפיכך לא רצה הכתוב לעשותו טפילה לו, לומר ששכרו גדול כמותו, וכן הוא אומר (משלי ג-יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, וכתוב (קהלת ז-ב) כי בצל החכמה בצל הכסף, לכן חשוב הכל כמטה אחד וכאילו אמר יששכר מטה זבולון".

לפי האמור הביאור בזה, כי הן אמת שתפקידו של זבולון שנולד הבן השישי, הוא להיות בבחינת אות ו' החיבור אל יששכר עמוד התורה, כי מצד עצמו צריך להחזיק עצמו בענוה שהוא רק טפול, אולם אצל הקב"ה הוא בבחינת "מטה זבולון" בלי אות ו', כי מתוך חשיבותו הרי הוא חלק בלתי נפרד מיששכר עצמו.

ד' פעמים רג"ל של ד' רגלי כסא הכבוד בגימטריא אברה"ם יצחק"ק יעקב"ב דו"ד

רחש לבי דבר טוב לבאר בדרך רמז ענין קציצת ד' רגלי הנחש, כמבואר במדרש שהנחש היה גבוה כגמל שיש לו ד' רגליים, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת וירא צט.) כי ג' האבות הקדושים ודוד המלך בזכות עבודתם בקודש, זכו להיות מרכבה לד' הרגליים של כסא הכבוד שהקב"ה כביכול יושב עליו, וכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן רנב) רמז נפלא, מרכב"ה שלימ"ה בגימטריא אברה"ם יצחק"ק יעקב"ב דו"ד שהם ד' רגלי המרכבה.

ויש להוסיף פרפרת נאה כי ד' פעמים רג"ל בגימטריא גם כן מרכב"ה שלימ"ה, וכן הן בגימטריא אברה"ם יצחק"ק יעקב"ב דו"ד שהם ד' רגלי המרכבה, וזהו הטעם שהנחש היו לו תחילה ד' רגליים, כדי לסייע לישראל ללכת בדרכי האבות הקדושים ודוד המלך להיות מרכבה לד' רגלי כסא הכבוד, אולם אחרי שמרד בתפקידו נקצצו ד' רגליו ונמסרו לתומכי התורה, שיסייעו ללומדי תורה לעסוק בתורה ובעבודת ה', ועל ידי זה נעשו כולם מרכבה לד' רגלי כסא הכבוד.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com